

Burgers doen het zelf!

BURGERS DOEN HET ZELF!

De Zorgcoöperatie Hoogeloon

Ad Pijnenborg

Freya Pijnenborg

uitgeverij

SWP

Burgers doen het zelf!
De Zorgcoöperatie Hoogeloon
Ad Pijnenborg & Freya Pijnenborg

ISBN 978 90 8850 801 1
NUR 759

© 2018 B.V. Uitgeverij SWP Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stbl. 351, zoals gewijzigd bij het besluit van 23 augustus 1985, Stbl. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot Uitgeverij SWP (Postbus 12010, 1100 AA Amsterdam-Zuidoost) te wenden.

TIEN GOUDEN TIPS

- Zoek naar wat de cliënt en de familie wil.
- Het proces is belangrijker dan het resultaat.
- Hou je organisatie zo plat mogelijk.
- Samenwerken op basis van gelijkwaardigheid.
- Vertrouw de logica van de burger.
- Wonen, welzijn en dan pas zorg.
- Een burgerinitiatief is een sociale onderneming.
- Aandacht geven levert tijd op.
- Zonder visie geen resultaat.
- Aanvullend op dat wat er niet is.

INHOUD

INLEIDING	13
HOOFDSTUK 1 GOEDE GROND VOOR EEN COÖPERATIE	16
1.1 Hoogeloon	16
1.2 Provincie Noord-Brabant	17
1.3 'Wat willen ouderen van Hoogeloon?'	18
1.4 Ouderen praten en denken mee	18
1.5 De uitslag van het onderzoek	19
1.5.1 Wonen	19
1.5.2 Welzijn	20
1.5.3 Zorg	20
1.5.4 Leefbaarheid	20
1.6 Resumerend	21
HOOFDSTUK 2 BOUWEN VOOR OUDEREN	22
2.1 Koopwoningen	22
2.2 Huurwoningen voor senioren	22
2.3 Nieuwe Seniorenwoningen bij steunpunt	23
2.4 Samenwerken	24
2.5 Betrokkenheid ouderen	24
2.6 Resumerend	26
HOOFDSTUK 3 WAT VINDEN ZORGAANBIEDERS?	28
3.1 Welzijnsinstelling voor ouderen	28
3.2 Zuidzorg	28
3.3 Zorgcentra de Kempen	29
3.4 Instellingen voor mensen met een verstandelijke beperking	29
3.5 Terugblik op reacties van zorgaanbieders	29

3.6	Van de staat naar de markt	30
3.7	Verslag aan de ouderen	31
3.8	Resumerend	31
HOOFDSTUK 4 DE COÖPERATIEVE GEDACHTE		34
4.1	Wat is een coöperatie?	34
4.2	Onderzoek naar de werkelijke problemen	35
4.3	Visie en beleid van de gemeente	37
4.4	Er is sprake van een dilemma	37
4.5	Oplossen van het dilemma	38
4.6	Missie en visie Zorgcoöperatie	38
4.7	Aanvullend zorg verlenen	39
4.8	Resumerend	39
HOOFDSTUK 5 OPRICHTEN VAN DE ZORGCOÖPERATIE		42
5.1	Dorpshuis en steunpunt voor ouderen	42
5.2	Informatieavond voor politici, professionals en patiëntenverenigingen	43
5.3	Vrijwilligers	44
5.4	Professionals als adviseur	45
5.5	Werkgroep statuten	46
5.6	Keuze definitieve naam: Zorgcoöperatie Hoogeloon u.a.	46
5.7	Lidmaatschap en contributie	46
5.8	Startkapitaal	46
5.9	Rabobank	47
5.10	Eerste activiteit die de Zorgcoöperatie een gezicht geeft	47
5.11	Formele oprichting coöperatie	47
5.12	Resumerend	49
HOOFDSTUK 6 DIENSTEN		52
6.1	Eetgroep	52
6.2	De wijkzuster terug in het dorp, spreekuur in Hoogeloon	53
6.3	Tuinonderhoud	54
6.4	Uitleen van rollators, rolstoelen en scootmobiel	55
6.5	Ondersteuning door vrijwilligers	56
6.6	Domotica	57
6.7	Resumerend	57

HOOFDSTUK 7 DAGBESTEDING	60
7.1 Ontstaansgeschiedenis	60
7.2 Concrete schets van uitvoering	61
7.3 Financiering dagbesteding	63
7.4 Dagbesteding, een waarde voor het dorp	64
7.5 Werken als onderaannemer en de financiële verantwoordelijkheid	64
7.6 Resumerend	65
HOOFDSTUK 8 ZORGTHUIS: DICHTBIJ EN VERTROUWD	68
8.1 Ontstaansgeschiedenis	68
8.2 Bestuursdilemma, wel of niet zelf zorg verlenen?	69
8.3 Betekenis van aanvullend zorg verlenen	71
8.4 Waarde van Zorgthuis voor de gemeenschap	72
8.5 Rust en zekerheid	73
8.6 Financiën Zorgthuis	74
8.7 Van zorg met pgb naar zorg in natura	74
8.8 Resumerend	75
HOOFDSTUK 9 BOUWEN VAN EEN KLEINSCHALIGE WOONVOORZIENING	78
9.1 Draagvlak realiseren	78
9.2 Ontwikkeling aantal inwoners met dementie	78
9.3 Bouwgrond in de kern van het dorp	79
9.4 Eerste inhoudelijke verkenning	80
9.5 Ruimtelijke vertaling van het zorginhoudelijke plan	82
9.6 'Not in my backyard'	84
9.7 Duurzaam en luxe wonen in een 'villa'	85
9.8 Project 'Kleinschalig Wonen met Domotica'	86
9.8.1 Ervaringen familieleden	86
9.8.2 Opvattingen stakeholders	87
9.9 Domotica-toepassingen	88
9.9.1 Oproepsysteem	88
9.9.2 Slotensysteem	89
9.9.3 Dynamische verlichting	89
9.9.4 Tilliften	89
9.10 Bouwen en huurcontract	90

9.11 Begeleiding van de bouw	90
9.12 Resumerend	91
HOOFDSTUK 10 LEVEN EN WERKEN IN DE VILLA	94
10.1 Ontwikkeling van kleinschalige woonconcepten	95
10.2 Visie: ‘een tweede thuis’	96
10.3 Visie: ‘Voor een beter leven, niet voor een langer leven’	98
10.4 Leven en werken in de Villa	99
10.5 Zorg en veiligheid	99
10.6 Toezicht in het verpleeghuis	101
10.7 Leven van alledag	102
10.7.1 De warme maaltijd	102
10.7.2 Rust	103
10.7.3 De laatste woning	104
10.7.4 Privacy en autonomie	104
10.7.5 Leven in het dorp	105
10.8 Resumerend	105
HOOFDSTUK 11 BETROKKENHEID VAN DORPSBEWONERS	108
11.1 Werken aan kennis en betrokkenheid	108
11.2 Resultaat	110
11.3 Resumerend	110
HOOFDSTUK 12 SAMENWERKEN	112
12.1 Met de gemeente Bladel	112
12.2 Met de Woningstichting De Zaligheden	112
12.3 Met verenigingen en stichtingen in het dorp	113
12.4 Met de instelling voor mensen met een verstandelijke beperking	113
12.5 Met zorgaanbieders	113
12.5.1 Met Zuidzorg voor spreekuur wijkverpleging	114
12.5.2 Met RSZK/ Joris-zorg voor Dagbesteding	114
12.5.3 Met Joris-zorg voor Zorgthuis	114
12.5.4 VOF van Joris-zorg en Lunet-zorg in de Villa	115
12.6 Uitvoerend personeel	116
12.7 Zorg verlenen aan mensen met een verstandelijke beperking	118

12.8 Huidige situatie	120
12.9 Resumerend	121
HOOFDSTUK 13 FINANCIËN ZORGCOÖPERATIE	124
13.1 Contributie leden	124
13.2 Startsubsidie Eetgroep	124
13.3 Startsubsidie Uitleen hulpmiddelen	125
13.4 Startsubsidie Dagbesteding	125
13.5 Startsubsidie Zorgthuis	125
13.6 Startsubsidie Villa	126
13.7 Financiering en exploitatie zorgdiensten	126
13.7.1 Stichting Samen Anders Zorg	127
13.7.2 Overeenkomst van Onder-aanneming	128
13.7.3 Financiële boekhouding	129
13.7.4 Op weg naar een nieuwe overeenkomst	130
13.8 Resumerend	131
HOOFDSTUK 14 BETEKENIS VOOR DE GEMEENSCHAP	134
14.1 Van onderop	134
14.2 Van praten naar loslaten	135
14.3 Veranderproces	135
14.4 Veranderproces: van nadenken naar doen met passie	137
14.5 Knelpunten bij samenwerken	137
14.6 Financiële keuzes	139
14.7 Burgerinitiatief als 'sociale onderneming'	141
14.8 Resumerend	141
HOOFDSTUK 15 VERANDERING VAN EEN GEMEENSCHAP	142
15.1 Toekomstscenario's	142
15.2 Model: veranderen van een gemeenschap	143
15.2.1 Fase 1: Oriëntatie	144
15.2.2 Fase 2: Inzicht	144
15.2.3 Fase 3: Beslis samen wat te doen	144
15.2.4 Fase 4: Doen	145
15.2.5 Fase 5: Borgen	145
15.3 Het veranderingsproces	146
15.4 Resumerend	147

HOOFDSTUK 16 OVER TIEN JAAR...	148
16.1 Individuen zoeken elkaar op	148
16.2 Initiatieven zoeken elkaar op	149
16.2.1 Koepel Zorgcoöperaties Zuid-Nederland u.a.	149
16.2.2 Nederland Zorgt Voor Elkaar	149
16.3 Initiatieven zoeken verbinding met gevestigde partijen	150
16.3.1 Positieve gezondheid	150
16.3.2 Integraal werken	151
16.3.3 Overheid en zijn burgers	152
BRONVERMELDING	155
DE AUTEURS	156

INLEIDING

Enige jaren geleden zeiden vader en dochter tegen elkaar: 'Eigenlijk zouden we het ontwikkelingsproces van de zorgcoöperatie van Hoogeloon op papier moeten zetten.' Zodoende ligt voor u het resultaat van jaren werk. Deze publicatie beschrijft een van de eerste burgerinitiatieven in de zorg: waarom de zorgcoöperatie is opgericht, hoe de zorgcoöperatie het dorp veranderd heeft en wat de leden en het bestuur de afgelopen vijftien jaar in de praktijk zijn tegengekomen. Het burgerinitiatief ontstond in een tijd dat het woord 'burgerparticipatie' nog niet in zwang was. Dat vader en dochter hierin hebben samengewerkt, is bijzonder. De pragmatische benadering en de theoretische kijk op verandering komen in dit boek samen en versterken elkaar. Deze publicatie beschrijft waarom de zorgcoöperatie is ontstaan, wat zij regelt voor haar leden en hoe zij gekomen is tot wat de zorgcoöperatie Hoogeloon heden ten dage is. Hoogeloon is een van de kernen van de Brabantse gemeente Bladel. In 2001 vroeg de toenmalige wethouder aan de dorpsraad advies over wat te doen met de seniorenwoningen in het dorp. Door deze vraag als dorpsraad niet zelf te beantwoorden maar voor te leggen aan de inwoners van het dorp, is een proces op gang gekomen dat zijn weerga niet kent. Op dit moment is Hoogeloon voor Nederlandse begrippen nog altijd een koploper met een duidelijke visie en een groot aanbod van diensten en zorgverlening. Of het nu gaat om een eetgroep, thuiszorg of kleinschalig wonen, er wordt altijd gewerkt vanuit de visie van 'aanvullend' op wat er in het dorp is en op wat de zorgvrager en familie zelf kan. Zorgcoöperatie Hoogeloon is ontstaan en opgericht op initiatief van de inwoners van het dorp. De 250 leden bepalen wat er gebeurt.

De ontdekkingstocht van de inwoners naar de knelpunten van zelfstandig wonen, welzijnsmogelijkheden en zorgverlening leidt tot het besef dat de overheid, de woningstichting en de zorginstellingen 'ver weg' zijn komen staan van de inwoners. Het leven is ingewikkeld geworden, het aantal wetten en regels is gegroeid. Maar erger nog, we begrijpen de 'zorg' niet meer. Een simpele vraag leidt tot het aanvragen van een 'indicatie', een 'keukentafelgesprek', 'eigen bijdrage', 'zorgplan', enzovoort. In de

relatie van de zorgvrager en de zorgverlener is afstand ontstaan, en afstandelijkheid. Het is de ouderen van Hoogeloon ook duidelijk geworden dat ze anders denken over zorg dan zorgaanbieders.

Deze kloof wordt in de samenleving breed gevoeld. De top-downbenadering van de laatste decennia heeft de zorg steeds meer wetten en regels gebracht. Dit geeft professionals meer macht en maakt burgers afhankelijk en onverschillig. De burgers verwachten van de overheid dat hun veiligheid gegarandeerd is, ook in de gezondheidszorg en in de zorgverlening. De overheid komt aan de wens van de burgers tegemoet door wetten en regels op te stellen en deze te borgen. In de zorgverlening heeft dit geleid tot meer toezicht en controle, die in de plaats zijn gekomen van ruimte en aandacht voor liefdevolle zorg. Zorgbehoevende ouderen en hun familie wordt alle verantwoordelijkheid ontnomen, de zorgorganisatie bepaalt wat goede zorgverlening is en de zorgvrager schikt zich met tegenzin en gelatenheid. Of toch niet? Het prijskaartje van doorgeslagen wet- en regelgeving is dat mensen privacy en eigen verantwoordelijkheid worden afgenomen. De geschiedenis leert dat dit leidt tot opstand.

Jan Rotmans, hoogleraar transitiekunde, stelt dat onze samenleving zich op een kantelpunt bevindt. De ingezette veranderingen zijn niet meer terug te draaien. De samenleving beweegt zich in de richting van meer duurzaamheid, met nieuwe waarden zoals maatschappelijk rendement, kwaliteit, vertrouwen en welzijn. We zien dit terug in de burgerinitiatieven die ontstaan, op terreinen als woningbouw, energie, voedsel, sociale zekerheid en zorg. Nederland is koploper in Europa wat betreft burgerparticipatie. Dit is niet vreemd, want de betrokkenheid van burgers bij hun sociale omgeving is altijd groot geweest. Zo kennen de gezondheidszorg en de zorg voor kwetsbare burgers hun oorsprong in de charitas van voor elkaar zorgende burgers.

Waar gaat het echt om in de zorg en wie kan dit beter bepalen dan wijzelf? Deze gedachte, deze sfeer ontstond vanaf 2001 geleidelijk aan in Hoogeloon. Het bleef niet bij onvrede, bij denken, maar 'gewoon doen' werd de leidraad, samendoen in coöperatief verband.

Vaak haalde Hoogeloon het nieuws en veel burgers uit dorpen en steden weten Hoogeloon te vinden, zij komen kijken en luisteren naar hoe het anders kan. In Hoogeloon betreft het de ontwikkeling van een integraal zorgpakket. In de afgelopen jaren zien we in veel dorpen en wijken soortgelijke initiatieven ontstaan. Met dit boek proberen we anderen te inspireren in datgene te doen wat goed is voor hun gemeenschap. Er gebeurt al heel veel in Nederland, sommige initiatieven zijn nog heel pril en andere zijn al verder in het proces. Wat opvalt, is dat veranderingsprocessen van burgerinitiatieven veel overeenkomsten vertonen. Zij hebben de volgende elementen gemeen:

- Ieder initiatief is uniek.
- Initiatieven ontstaan door inzet van betrokken burgers.
- Burgerinitiatieven vertrekken vanuit de vraag van de burger.
- Burgerinitiatieven voor ouderen richten zich eerst op wonen, dan op welzijn en dan pas op zorg.
- Initiatieven zijn niet primair gericht op zelf doen, maar meer op samenwerken.

De hoofdstukken 1 tot en met 5 gaan in op de achtergronden van het waarom er in Hoogeloon een zorgcoöperatie is opgericht. Wat een coöperatie is en wat de zorgcoöperatie beoogt. In de hoofdstukken 6 tot en met 10 beschrijven we de diensten en de zorg die de coöperatie heeft opgezet. In de hoofdstukken 12 tot en met 16 kijken we van een afstand naar het veranderingsproces dat de gemeenschap Hoogeloon heeft doorgemaakt en proberen hieruit lessen te trekken voor anderen. In de hoofdstukken staan ook kaders met voorbeelden uit de praktijk, die de tekst verlevendigen. Deze storytelling is cursief gedrukt.

Ieder hoofdstuk sluiten we, indien relevant, af met een samenvatting van de beschreven waarden als DRAAGVLAK; VRAAGGERICHT; TRANSPARANTIE KOSTEN; TOEKOMSTPERSPECTIEF.

HOOFDSTUK 1

GOEDE GROND VOOR EEN COÖPERATIE

Waarom is de eerste zorgcoöperatie nu juist in het dorp Hoogeloon ontstaan? Om dit te kunnen begrijpen is het belangrijk iets te weten van dit dorp en zijn inwoners.

1.1 Hoogeloon

Het Brabantse dorp Hoogeloon is een kerkdorp, dat hoort bij de gemeente Bladel. De lintbebouwing geeft het dorp een karakteristiek uiterlijk. Het lint loopt van Hapert naar Vessem, van waaruit enkele zijwegen de buitengebieden ontsluiten. Midden in het lint bevindt een aantal 'knopen', een plein en even verderop een monumentale katholieke kerk, met achter de kerk een dertigtal woningen voor senioren met een zogenoemd Steunpunt, een ruimte waar ouderen elkaar kunnen ontmoeten. Aan het einde van de Hoofdstraat staat fier de voormalige Coöperatieve Stoomzuivelfabriek Pancratius. Het dorp is bijna 1000 jaar oud en telt 2200 inwoners. Door de aanleg van een tramrail aan het begin van de vorige eeuw verplaatst de bedrijvigheid zich naar het naburige dorp Hapert. De zelfstandige gemeente Hoogeloon met de kerkdorpen Hapert en Casteren moet toezien dat zelfs het nieuwe gemeentehuis in de jaren zestig van de twintigste eeuw naar Hapert verhuist. Sinds 1997 maakt Hoogeloon, samen met Bladel, Hapert, Casteren en Netersel, deel uit van de gemeente Bladel.

Naast de coöperatieve zuivelfabriek kent het dorp ook een coöperatie voor landbouw-werktuigen. Ondernemen, verantwoordelijkheid nemen en samenwerken zit de inwoners in de genen.

1.2 Provincie Noord-Brabant

Aan het eind van de twintigste eeuw vraagt een gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant, de heer van Nistelrooij, aandacht voor de 'dubbele vergrijzing van Brabant'. Hij grijpt iedere gelegenheid aan om zijn zorgen te ventileren. De gedeputeerde laat het niet bij woorden. Hij stimuleert om ontmoetingsplekken bij ouderenwoningen, zogenoemde 'steunpunten' voor ouderen, te bouwen. Zo brengt hij wonen, recreëren en zorg bij elkaar. In 1994 begint Hoogeloon, met een provinciale subsidie, aan de bouw van Steunpunt Den Bogerd. Dit steunpunt wordt gekoppeld aan negen bestaande woningen en vijf nieuwe woningen voor ouderen.

In 2000 start de gedeputeerde het project 'Vitaal Grijs'. Hij vraagt de Brabantse gemeenten met voorstellen te komen die de leefbaarheid voor ouderen kunnen verbeteren. Op zijn verzoek ontwikkelt het wetenschappelijk instituut voor leefbaarheid in Noord-Brabant (PON) een methode om ouderen te betrekken bij gemeentelijk beleid.

1.3 ‘Wat willen ouderen van Hoogeloon?’

De wethouder welzijn van de gemeente Bladel, mevrouw R. Antonise (†), vraagt zich in 2001 af wat te doen met de in de jaren zestig gebouwde seniorenwoningen. Deze woningen voldoen niet meer aan de eisen waaraan een seniorenwoning tegenwoordig moet voldoen. De wethouder legt de vraag voor aan de Seniorenraad (een overleg van de besturen van de Katholieke Bond voor Ouderen (KBO) van de kerkdorpen in Bladel) en de Dorpsraad van Hoogeloon. De dorpsraad stelt de vraag aan de orde in de openbare Dorpsraadvergadering. Er wordt een werkgroep samengesteld, die de taak krijgt te onderzoeken wat de huisvestingswensen van ouderen zijn. De werkgroep bestaat uit de Hoogeloonse afgevaardigde van de Seniorenraad (voorzitter), de voorzitter van de KBO, de dorpsraad, het steunpuntbestuur en het gehandicaptenplatform. Deze werkgroep Woon-Zorg-Zone, kortweg werkgroep ‘WoZoZo’ vraagt Ad Pijnenborg, een van de auteurs van dit boek, deel te nemen aan de werkgroep als deskundige. Hij is in die tijd locatiemanager van een verzorgings- en verpleeghuis in Geldrop. Tijdens de eerste vergadering neemt de werkgroep, zo zal later blijken, een belangrijk besluit: zij gaat niet zelf de vraag van de wethouder beantwoorden, maar zij besluit de vraag aan de ouderen van Hoogeloon voor te leggen. De werkgroep vraagt of PON, het instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant, hen hierbij kan helpen. PON heeft van de provincie de opdracht gekregen burgers te ondersteunen bij het verhelderen van vragen en problemen op sociaal terrein. Het heeft zelfs een onderzoeksmethode ontwikkeld en op papier uitgewerkt en wil deze in Hoogeloon uitproberen.

1.4 Ouderen praten en denken mee

Alle inwoners van het dorp worden door de werkgroep WoZoZo via ‘t Hoogeloontje, een wekelijks verschijnend dorpsblad, uitgenodigd voor een verkennende bijeenkomst. De aanwezigen, ongeveer vijftig ouderen, worden uitgenodigd vrij te associëren en hun gedachten in steekwoorden op Post-It’s te schrijven. Alles wordt voorgelezen en samen wordt beslist of het onderwerp valt onder het thema wonen, welzijn, zorg of leefbaarheid. Opvallend is het grote aantal briefjes bij de thema’s wonen en zorg. Maar ook enkele actuele thema’s die de leefbaarheid raken, scoren hoog: ‘Blijft de Rabobank in het dorp?’ en ‘Houdt de dorpswinkel het vol?’ Deze eerste bijeenkomst vraagt om een vervolg, er worden twee nieuwe bijeenkomsten gepland waarin de thema’s verder uitgediept worden in kleine groepen die onder begeleiding staan van een gespreksleider.

De vervolgbijeenkomsten worden door ruim veertig oudere dorpsbewoners bezocht. Er wordt open gediscussieerd, een mevrouw spreekt de hoop uit dat de dokter in het dorp zal blijven. Iemand reageert hierop met: 'Dat bepalen we zelf, wij kunnen ervoor zorgen dat de huisdokter het interessant vindt om in Hoogeloon te werken.' Een oudere vertelt een verhaal uit zijn jeugd over 'burgerlijke ongehoorzaamheid'. Op een zondagnacht heeft hij samen met enkele kameraden het uitzicht over een kruispunt vrij gemaakt door de opkomende maïs af te hakken. Hij vertelt: 'Er werd veel gesproken over de gevaarlijk hoogstaande maïs, maar niemand deed er iets aan.' Hij was met terugwerkende kracht trots dat hij het gedaan had. Hier ontkiemt het besef dat we zelf invloed hebben.

Na deze gesprekken worden twintig 'wegwerp-fototoestellen' uitgedeeld met het verzoek om foto's te maken van objecten en situaties die passen bij de thema's wonen, welzijn, zorg en leefbaarheid in Hoogeloon. Alle ouderen (tweehonderd huishoudens) in het dorp krijgen een schriftelijke vragenlijst waarin hun mening gevraagd wordt over de thema's die aan bod zijn geweest in de bijeenkomsten. 110 huishoudens hebben de vragenlijst ingevuld.

1.5 De uitslag van het onderzoek

Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon is de titel van het PON-rapport (2002). De informatie is op verschillende manieren opgehaald. Uit een algemene startbijeenkomst; twee bijeenkomsten waarin in kleine groepen is gepraat over de thema's Wonen, Welzijn en Zorg; een enquête en twintig wegwerpfototoestellen. In een laatste afsluitende bijeenkomst, waar naast de ouderen, de gemeente, de directeur van de Rabobank, Woningstichting en thuiszorgorganisatie Zuidzorg aanwezig zijn, wordt het rapport *Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon* door PON overhandigd aan de wethouder en aan de voorzitter van de werkgroep WoZoZo, mevrouw Lies Tiemeijer (†). De algemene conclusie: ouderen van Hoogeloon geven duidelijk aan wat zij willen, namelijk: 'Zo lang mogelijk in Hoogeloon blijven wonen, met zorg en zonder zorgen.' Deze conclusie wordt onderbouwd door de opgehaalde informatie.

1.5.1 Wonen

Veel ouderen wonen in een te groot huis met grote tuin. Er is behoefte aan kleiner wonen en een kleinere tuin. Zowel koopwoningen als huurwoningen komen in aanmerking. De algemene conclusie is: we moeten koop- en huurwoningen bouwen voor senioren. Ook moet de mogelijkheid dat ouderen bij de kinderen gaan wonen, worden

uitgebreid. Een woning-in-de-tuin, lijkt voor sommige ouderen een optie. Organiseren van tuinonderhoud wordt als mogelijkheid geopperd.

1.5.2 Welzijn

Ouderen zijn blij met Steunpunt Den Bogerd. Er zijn verschillende activiteiten. Samen een warme maaltijd kunnen gebruiken, wordt als aanvullende activiteit geopperd.

1.5.3 Zorg

Ouderen geven aan 'de weg kwijt te zijn'. De organisatie van de zorg is veranderd door fusies en samenwerking van zorginstellingen en huisartsen. Het Wit Gele Kruisgebouw, waar de verloskundige, de huisarts en de wijkverpleegster spreekuur hielden, is gesloten. De 'zorg' is ver weg, uit het dorp verdwenen en slechts nog bereikbaar via de onpersoonlijke telefoon. Ouderen pakken dit gemis samen door te stellen dat ze de oude 'wijkverpleegkundige' terug willen en dat ze niet-planbare zorg willen krijgen als dat nodig is. Wat hebben we anders aan een alarm-oproepsysteem? Ouderen maken zich zorgen of de huisarts nog wel in het dorp zal blijven.

1.5.4 Leefbaarheid

Ernstig zorgen maken ouderen zich over de signalen dat de Rabobank zijn deuren zal sluiten. De vraag is of plaatselijke kruidenier het volhoudt?

De vraag van wethouder Antonis (†) of de oude seniorenwoningen afgebroken moeten worden, wordt met een duidelijk 'ja' beantwoord. De zorgverlening in het dorp moet weer zichtbaar en aanspreekbaar worden, anders heeft bouwen van nieuwe woningen niet veel zin. Ouderen schrikken van de ontwikkelingen, ze worden zich bewust van de gevolgen op langere termijn. Maar ze spreken ook uit hoe belangrijk ze

het vinden in het dorp te blijven wonen, waar ze veel hebben meegemaakt en beleefd. In dat dorp hoor je thuis en iedereen weet uit ervaring dat als je een oude boom verplaatst, dat vaak niet goed afloopt.

1.6 Resumerend

Terugkijkend was het besluit van de werkgroep om ouderen te betrekken bij de vraag van de wethouder een goede keuze. In de eerste gezamenlijke bijeenkomst ontstaat erkenning en de geruststelling dat anderen zich ook zorgen maken. In kleine groepen worden mensen gestimuleerd te bespreken wat goed geregeld is en waar de knelpunten liggen. Het gevoel groeit dat verandering bij onszelf begint en dat we er zelf de schouders onder moeten zetten. Het leven in het dorp zal er in de toekomst anders uitzien, dit besef is belangrijk, maar ook confronterend. Kunnen en willen we hier iets aan doen? Het antwoord op deze vraag kan slechts ja of nee zijn, en dit krijgt zijn vervolg in actiebereidheid of berusting. Dat het antwoord van de burgers uit Hoogeloon volmondig ja was, is inmiddels wel duidelijk. In het volgende hoofdstuk leest u wat de werkgroep WoZoZo heeft gedaan met de conclusies van de notitie *Zorge(n)loos wonen in Hoogeloon*.

DRAAGVLAK: ouderen worden gevraagd de vraag van de wethouder te beantwoorden. Het proces is belangrijk voor het draagvlak onder de inwoners. Behalve de ouderen die deelnemen aan de gesprekken, worden ook mensen bereikt die niet aanwezig waren maar een enquête hebben ingevuld.